

Ľudmila Somorová

NAJVYŠŠIE ZASTUPITEĽSKÉ ORGÁNY ČSSR

I. ÚSTAVNÉ POSTAVENIE ZASTUPITEĽSKÝCH ORGÁNOV V ČESKOSLOVENSKEJ FEDERÁCII

Dôležitým komponentom mechanizmu socialistickej demokracie v politickom systéme socialistickej spoločnosti a základnou formou ľudovej moci je socialistický štát. Politickým základom socialistického štátu, chrbticou celého štátneho mechanizmu sú zastupiteľské zbory, prostredníctvom ktorých sa pracujúci ľud vedený robotníckou triedou zúčastňuje na riešení a rozhodovaní štátnych a verejných záležitostí.

Zastupiteľské zbory vznikli ako dôsledok zvrhnutia moci vykorisťovateľských tried a nastolenia diktatúry proletariátu v socialistickej revolúcii, v procese realizácie leninských požiadaviek prekonávania buržoázneho parlamentarizmu. Súčasne s nastolením a postupným upevňovaním diktatúry proletariátu ako vlády väčšiny nad menšinou, ako kvalitatívne nového typu demokracie v triednej spoločnosti vyvíjajú sa a pôsobia zastupiteľské zbory ako nástroj tejto diktatúry a demokracie ako výraz suverenity ľudu, ktorému patrí všetka moc v štáte.

Na základe ústavného zákona č. 143/1968 Zb. o československej federácii došlo k prestavbe zastupiteľskej sústavy na úrovni federácie i na úrovni národných republík. V zmysle tohto ústavného zákona „Štátnu moc vykonáva pracujúci ľud prostredníctvom svojich zastupiteľských zborov, ktorými sú: Federálne zhromaždenie, Česká národná rada, Slovenská národná rada a národné výbory”.

Zastupiteľské orgány majú rozhodujúce postavenie v systéme štátnych orgánov na úrovni federácie i národných republík. Na základe ich ústavného postavenia im patrí plnosť štátnej moci, ktorú ich prostredníctvom uskutočňuje pracujúci ľud Československa.

Všetky Ústavou vymenované zastupiteľské orgány tvoria jednotnú sústavu mocenských orgánov, pre ktoré sú charakteristické v podstate rovnaké organizačné formy činnosti, uskutočňovanie normotvornej, kreačnej a kontrolnej činnosti i v zásade rovnaké postavenie poslancov.

Rozdiely medzi najvyššími zastupiteľskými orgánmi a miestnymi orgánmi možno vidieť najmä v tom, že najvyšší zastupiteľský orgán ČSSR – Federálne zhromaždenie uskutočňuje štátnu moc na celom území Československej socialistickej republiky, najvyššie zastupiteľské orgány národných republík – Česká národná rada a Slovenská národná rada na celom území týchto republík (Českej socialistickej republiky a Slovenskej socialistickej republiky) a miestne zastupiteľské orgány – národné výbory uskutočňujú štátnu moc v príslušných administratívno-teritoriálnych jednotkách. V dôsledku uvedeného sú potom logické odlišnosti prejavujúce sa v rozsahu a obsahu kompetencie i v tom, že miestne zastupiteľské orgány sú vo vzťahu k najvyšším zastupiteľským orgánom podriadené, pričom tento vzťah sa realizuje na princípe demokratického centralizmu.

Zastupiteľské orgány ako najzákladnejšia forma účasti pracujúcich na riadení a správe štátu majú osobitný význam v procese rozvoja a prehĺbovania socialistickej demokracie. Ústava ČSSR v čl. 2 fixuje zborov ako základnú formu realizácie suverenity ľudu zastupiteľskú demokraciu vyjadrenú najmä v právomoci a pracovnom charaktere zastupiteľských orgánov a zároveň v harmonickom spájaní demokracie zastupiteľskej s rozličnými formami demokracie priamej.

Nemožno v tejto súvislosti opomenúť ustanovenie čl. 2 odst. 4 Ústavy ČSSR, kde sa stanoví, že „zastupiteľské zbory a všetky ostatné štátne orgány sa vo svojej činnosti opierajú o tvorivú iniciatívu a priamu účasť pracujúcich a ich organizácií“. Toto ustanovenie zaväzuje zastupiteľské orgány k tomu, aby umožňovali a zároveň vedome zapájali široké masy pracujúcich do svojej činnosti. Táto skutočnosť bola zvýraznená i v Politickej správe ÚV KSČ na XVII. zjazde KSČ, kde sa hovorí, že „trvalou líniou našej politiky je rozvíjanie a zdokonaľovanie socialistickej demokracie, rozširovanie účasti pracujúcich na riešení štátnych a verejných záležitostí. Dosiahnuť vyšší stupeň rozvoja socialistickej demokracie znamená predovšetkým ďalej všestranne rozvíjať činnosť orgánov a organizácií združených v Národnom fronte, zákonodarných zborov, národných výborov, v ktorých sa uplatňujú, dozrívajú a prehľbujú prvky socialistickej ľudovej samosprávy v leninskom poňatí“¹.

Pre ústavné postavenie zastupiteľských orgánov Československej socialistickej republiky, Českej socialistickej republiky a Slovenskej socialistickej republiky (ďalej ČSRR, ČSR a SSR) sú charakteristické najmä tieto črty:

– zastupiteľské orgány ČSSR, ČSR a SSR vytvárajú na základe demo-

¹ Politická správa ÚV KSČ prednesená na XVII. zjazde KSČ, „Pravda“, 25 III 1986, s. 4.

kratických princípov československej volebnej sústavy priamo pracujúci, ktorí tieto orgány kontrolujú. Poslanci týchto zastupiteľských orgánov sú zodpovední za všetku svoju činnosť voličom, sú povinní byť v stálom styku so svojimi voličmi, dbať na ich podnety, skladať im účty zo svojej činnosti a podávať im správy o činnosti zboru, ktorého sú členom. Voliči môžu poslanca ktoréhokoli zastupiteľského zboru kedykoľvek odvolať (čl. 3 Ústavy ČSSR),

– zastupiteľské zbory ČSSR, ČSR a SSR svojim sociálnym, politickým a národnostným zložením plne vyjadrujú suverenitu ľudu ako aj suverenitu našich národov a národností; Ich sociálnu základňu predstavuje robotnícko-rolnícky zväzok. Svojim politickým zložením reprezentujú vedúce postavenie KSČ v politickom systéme ČSSR a politický zväzok komunistov, príslušníkov nekomunistických politických strán NF, politicky neorganizovaných členov organizácií NF, veriacich i neveriacich. Národnostným zložením reprezentujú internacionálny zväzok Čechov, Slovákov, Maďarov, Ukrajincov, Poliakov a Nemcov,

– zastupiteľské orgány majú štátnomocenský charakter; patri im teda rozhodovať s konečnou platnosťou o najdôležitejších otázkach života socialistického štátu a spoločnosti v príslušných územných celkoch. (čl. 36 a 107 úst. zák. o čl. federácii č. 143/1968 Zb.; čl. 89 Ústavy ČSSR); nijaké iné orgány v československej federácii nemajú podľa Ústavy takéto klúčové štátnomocenské postavenie,

– zastupiteľské zbory sú socialistickými pracujúcimi inštitúciami, v ich činnosti na zlučuje právomoc uznášacia aj výkonná. (Osobitne výrazne sa jednota uznášania a výkonu realizuje v postavení a činnosti miestnych zastupiteľských orgánov – národných výborov),

– zastupiteľské orgány ČSSR, ČSR a SSR majú v sústave štátnych orgánov určujúce a rozhodujúce postavenie; spravidla zriaďujú a ustanovujú ostatné štátne orgány; všetky ostatné štátne orgány od nich odvodzujú svoje postavenie a právomoc a sú im aj zodpovedné².

Osobitne významnou zásadou organizácie a činnosti zastupiteľských orgánov je uplatňovanie vedúcej úlohy Komunistickej strany Československa zakotvené v článku 4 Ústavy ČSSR z r. 1960. Ústavné zakotvenie vedúcej úlohy KSČ je zárukou, že zastupiteľské orgány budú vo svojej činnosti, v metódach a formách práce dôsledne realizovať závery zjazdov KSČ i programové ciele ďalšieho budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti vytýčené v našej socialistickej ústave. KSČ venuje zastupiteľským zborm mimoriadnu pozornosť. Vychádzajú z dokumentov XIV., XV. i XVI. zjazdu KSČ môžeme konštatovať, že Komunistickej strane Československa vo vzťahu

² J. Grospič, *Politické a státní zřízení Československé socialistické republiky*, Praha 1983; R. Trella, L. Káčer, S. Matoušek, *Československé státní právo*, Bratislava 1980.

k zastupiteľským zborom ide predovšetkým o posilňovanie prehlbovanie postavenia zastupiteľských orgánov všetkých stupňov, o zvýraznenie postavenia poslancov, o ich stále užšie spojenie s volími. Dbá o úzku súčinnosť federálnych a republikových orgánov pri tvorbe zákonov i pri rozvíjaní ich kontrolných funkcií, usiluje o zdokonalovanie zákonodarnej činnosti, o zvýšenie kvality a efektívnosti riadiacej, iniciatívnej a kontrolnej činnosti všetkých zastupiteľských orgánov, dbá o plnenie volebných programov, o neustále rozvíjanie aktivity zastupiteľských zborov a o to, aby bola zameraná k realizácii záverov zjazdov KSČ³.

Vo svojej politike KSČ usiluje o to, aby sa zastupiteľské orgány ako štátnomocenské neustále rozvíjali, aby prehlbovali a skvalitňovali normotvornú činnosť a aby dôsledne uplatňovali najvyššiu zásadu našej ústavy, že všetka moc pochádza z ľudu⁴.

II. SÚSTAVA NAJvyšších ZASTUPITEĽSKÝCH ORGÁNOV ČSSR, ČSR A SSR

V celom systéme zastupiteľských zborov majú dominujúce postavenie najvyššie zastupiteľské orgány. Vo všeobecnosti možno povedať, že tieto sú nielen najvyššími zákonodarnými orgánmi ktoré vyjadrujú suverenitu ľudu, národa a štátu, ale zároveň priamo určujú postavenie a právomoc všetkých ostatných štátnych orgánov.

V podmienkach československej federácie na základe ústavného zákona o československej federácii č. 143/1968 Zb. sústavu najvyšších zastupiteľských orgánov tvoria Federálne zhromaždenie, ktoré uskutočňuje štátnu moc na celom území ČSSR, Česká národná rada a Slovenská národná rada, ktoré uskutočňujú štátnu moc na území príslušných národných republik (ČSR, SSR).

Právny základ postavenia, organizácie a činnosti najvyšších zastupiteľských orgánov v Československej sovietskej republike je obsiahnutý najmä v Ústave ČSSR z 11.7.1960 (úst. z. č. 100/1960 Zb.) v ústavnom zákone o československej federácii č. 143/1968 Zb. v znení úst. z. č. 125/1970 Zb.⁵, v zákone Federálneho zhromaždenia č. 56/1969 Zb. o rokovacom poriadku Federálneho zhromaždenia v znení zákona č. 20/1971 Zb., v zákone ČNR č. 3/1969 Zb. v znení zákona ČNR 19/1971 Zb. o rokovacom poriadku ČNR,

³ Pozri: *dokumenty a materiály XIV. zjazdu KSČ*, Bratislava 1971, *XV. zjazdu KSČ*, Bratislava 1976, *XVI. zjazdu KSČ*, Bratislava 1981.

⁴ *Politická správa ÚV KSČ prednesená na XVII. zjazde KSČ*.

⁵ Pri ďalšom citovaní ústavného zákona o československej federácii budeme ho vždy chápať v znení ústavného zákona č. 125/1970 Zb.

v zákone SNR č. 204/1968 Zb. v znení zákona SNR č. 2/1971 Zb. o rokovacom poriadku SNR.

A. Federálne zhromaždenie

Federálne zhromaždenie je najvyšším orgánom štátnej moci, jediným zákonodarným zborom Československej socialistickej republiky (čl. 29 úst. zák. č. 143/1968 Zb.). Svojim ústavným postavením je súčasne najvyšším zastupiteľským zborom, ktorý reprezentuje suverenitu československého ľudu, ako aj suverenitu českého a slovenského národa, ktoré realizáciou práva na samourčenie dobrovoľne a rovnoprávne spoluvytvárajú spoločný československý štát. Federálne zhromaždenie tak zároveň reprezentuje (spolu s ostatnými najvyššími orgánmi federácie) aj suverenitu ČSSR – spoločného československého federatívneho štátu.

Vrcholné postavenie Federálneho zhromaždenia voči všetkým ostatným zastupiteľským orgánom i v sústave štátnych orgánov ČSSR vôbec je ústavne zvýraznené jeho taxatívne vymedzenou kompetenciou, vplyvom Federálneho zhromaždenia na tvorbu, obsah a rozsah kompetencie a na ústavnú zodpovednosť všetkých ostatných orgánov ČSSR.

Najvyšší zastupiteľský orgán ČSSR je dvojkomorový. Federálne zhromaždenie sa skladá z dvoch snemovní: zo Snemovne ľudu a Snemovne národov. Takáto štruktúra najvyššieho orgánu štátnej moci je výrazom federalizácie Československa, uskutočnenej v r. 1968⁶. Ústavné postavenie obidvoch snemovní je rovnoprávne. Rovnoprávne postavenie oboch komôr Federálneho zhromaždenia fixuje osobitne čl. 29 odst. 3 úst. zákona o československej federácii. Na platné uznesenie federálneho zhromaždenia sa vyžaduje súhlasné uznesenie obidvoch snemovní, ak ústavný zákon neustanovuje niečo iné alebo ak nejde o vnútorné veci len jednej snemovne. To znamená, že všetku pôsobnosť Federálneho zhromaždenia vykonávajú obidve snemovne v plnom rozsahu. Z úst. zákona o československej federácii vyplýva, že československý zákonodárca ráta s možnou neúčinnosťou jednej z komôr. Podľa článku 44 odst. 1 tohto ústavného zákona každá snemovňa sa musí uznieť o návrhu prijatom druhou snemovňou najneskôr do 3 mesiacov. Ak sa o návrhu neuznesie v tejto lehote, je návrh prijatý. Nie je teda nutný pre prijatie návrhu vždy pozitívny súhlas obidvoch komôr. Toto ustanovenie však nie je možné použiť na prípady, na ktoré sa vzťahuje podľa čl. 42 citovaného ústavného zákona zákaz majorizácie a „nečinná“ by bola Snemovňa národov.

⁶ V období priprav ústavného zákona o československej federácii vyskytli sa aj iné návrhy na usporiadanie najvyššieho orgánu štátnej moci federácie. Bližšie o tom v práci J. Chovanec, *Československá socialistická federácia*, Bratislava 1978, s. 124.

Základnou požiadavkou pri príprave uznesení Federálneho zhromaždenia je, aby sa zjednocovali názory obidvoch snemovní a aby dochádzalo k zhodným uzneseniam týchto snemovní. O to sa usiluje Predsedníctvo Federálneho zhromaždenia, predsedníctva a výbory obidvoch komôr pri spoločnej príprave uznesení Federálneho zhromaždenia.

Ústavný zákon o československej federácii počíta s možnosťou nezhody medzi snemovňami. V prípade, že nedôjde k zhodnému uzneseniu snemovní, môžu sa snemovne uznieť na novom prerokovaní veci, môžu uložiť výborom, aby vec znovu prerokovali a predložili návrhy, alebo sa môžu uznieť na dohodovacom konaní podľa článku 44 ústavného zákona o československej federácii⁷. Toto konanie je povinné (obligatórne) v prípade, že by nedošlo k zhodnému uzneseniu obidvoch snemovní o štátnom rozpočte federácie. Dohodovacie konanie uskutočňuje spoločný výbor, ktorý sa skladá z poslancov oboch komôr paritne pričom Snemovňa národov zvolí do spoločného výboru rovnaký počet poslancov zvolených v ČSR a rovnaký počet poslancov zvolených v SSR. Ak snemovne ani na odporúčanie spoločného výboru neprijmú zhodné uznesenie môžu sa uznieť na konaní spoločnej schôdzky oboch snemovní a na nej sa usilovať o prijatie zhodného uznesenia.

Ak dohodovacie konanie ani rokovanie spoločnej schôdzky oboch snemovní nevedlo k zhodnému uzneseniu môže prezident ČSSR rozpustiť Federálne zhromaždenie⁸. Je to jediný možný prípad rozpustenia najvyššieho orgánu štátnej moci ČSSR pred uplynutím jeho volebného obdobia.

Snemovňa ľudu má 200 poslancov volených v celej Československej socialistickej republike na princípe všeobecného, rovného a priameho volebného práva s tajným hlasovaním a to na základe zásady proporčionálneho zastúpenia podľa počtu obyvateľov. Tým vlastne vyjadruje všeobecne demokratický princíp zastúpenia. Ústavný zákon o československej federácii v čl. 30 odst. 2 zakotvuje nezlučiteľnosť (inkompatibilitu) funkcie poslanca Snemovne ľudu s funkciou poslanca Snemovne národov. V odstavci 3 citovaného článku stanovuje volebné obdobie Snemovne ľudu na päť rokov.

Podrobné podmienky výkonu volebného práva do Snemovne ľudu a spôsob výkonu volieb a odvolanie poslancov bližšie upravuje zákon Federálneho zhromaždenia⁹.

Snemovňa národov vyjadruje rovné štátoprávne postavenie obidvoch národných republík (je tzv. federálnou komorou). Má 150 poslancov, z ktorých sa 75 volí v Českej a 75 v Slovenskej socialistickej republike. Snemovňa národov je teda tvorená na zásade parity bez ohľadu na počet obyvateľstva v ČSR a SSR, a zreteľne vyjadruje princíp národný. Ostatné ustanovenia sú zhodné s tým, čo sme uviedli pri Snemovni ľudu.

⁷ Porovnaj čl. 44 odst. 2, 3, 4, 5 ústavného zák. č. 143/1968 Zb.

⁸ Článok 44 a 61 odst. 1 písmeno d, úst. zákona č. 143/1968 Zb.

⁹ Zákon Federálneho zhromaždenia č. 44/1971 Zb. o volbách do Federálneho zhromaždenia.

Právomoc Federálneho zhromaždenia je ústavne vyjadrená tak, že sa v nej odrzkadľujú potreby a záujmy celej československej federácie ako aj záujmy oboch národných republík z hľadiska súčasného rozdelenia pôsobnosti medzi federáciu a národné republiky.

Ide o tú časť právomoci, ktorú Federálne zhromaždenie realizuje vo veciach patriacich do výlučnej pôsobnosti federácie a vo veciach patriacich do spoločnej pôsobnosti federácie a republík. Obe tieto oblasti sú taxatívne vymedzené v čl. 7 a v čl. 8 ústavného zákona o čsl. federácii v znení úst. zákona č. 125/1970 Zb. V čl. 10 až 28a citovaného ústavného zákona sú podrobne vymedzené veci, ktoré zo spoločnej pôsobnosti patria do pôsobnosti federácie a v rámci svojej právomoci ich realizuje Federálne zhromaždenie.

V rámci svojej právomoci Federálne zhromaždenie realizuje aj pôsobnosť demonštratívne vymedzenú článkom 36 citovaného ústavného zákona, i pôsobnosť stanovenú v ďalších ústavných normách¹⁰. Táto pôsobnosť sa dotýka všetkých štyroch oblastí právomoci Federálneho zhromaždenia:

- zákonodárnej,
- kontrolnej,
- kreačnej a
- pravomoci v oblasti zahraničných vzťahov štátu.

Určujúcou a rozhodujúcou oblasťou právomoci Federálneho zhromaždenia vôbec je zákonodarná právomoc, ktorá vo všeobecnosti vyplýva zo suverenity československej federácie a je výrazom konkrétnej del'by kompetencie medzi federatívnym štátom a národnými štátmi. Hneď na začiatku treba povedať, že v porovnaní s celkovým rozdelením pôsobnosti medzi federáciu a republiky je v oblasti zákonodarstva právomoc federácie (resp. Federálneho zhromaždenia) rozširaná.

Zákonodarnú právomoc Federálneho zhromaždenia môžeme v zmysle čl. 37 a 38 úst. zákona č. 143/1968 Zb. rozdeliť do štyroch skupín.

1. Zákonodarná kompetencia Federálneho zhromaždenia vo veciach patriacich do výlučnej pôsobnosti federácie.

Do výlučnej zákonodárnej právomoci Federálneho zhromaždenia patria veci taxatívne určené v čl. 7 ústavného zákona – zahraničná politika, medzinárodné zmluvy, otázky vojny a mieru, zastupovanie ČSSR v medzinárodných vzťahoch, veci národnej obrany, federálne zákonodarstvo a správa v rozsahu pôsobnosti federácie, kontrola činnosti federálnych orgánov, ochrana federálnej ústavnosti a federálne hmotné rezervy.

Do výlučnej zákonodárnej právomoci FZ patria aj všetky ústavné zákony československej federácie. Určitú výnimku tvorí osobitný postup pri zmenách

¹⁰ Napr. v zákone č. 56/1969 Zb. v znení zák. č. 20/1971 Zb. o rokovacom poriadku Federálneho zhromaždenia, v úst. zák. č. 100/1960 Zb. v znení úst. zák. č. 155/1969 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa VIII. hlava Ústavy, v ústavnom zák. č. 10/1969 Zb. o Rade obrany štátu.

územia ČSSR, kde ústavnému zákonu Federálneho zhromaždenia musí podľa článku 3 predchádzať súhlas národnej rady so zmenou hraníc republiky (ČSR alebo SSR) formou ústavného zákona príslušnej národnej rady (ČNR, SNR).

Okrem úst. zákonov patria do výlučnej zákonodarnej právomoci FZ aj zákony Federálneho zhromaždenia, ktorých vydanie predpokladá ústavný zákon č. 143/1968 Zb. a týkajú sa organizácie a pôsobnosti federálnych orgánov (napr. čl. 83 úst. zákona).

Všetky veci, ktoré patria do výlučnej zákonodarnej právomoci FZ musia byť právne upravované len zákonmi Federálneho zhromaždenia. V týchto prípadoch nemôžu časť zákonodarnej právomoci postúpiť národným radám.

2. Zákonodarná právomoc FZ vo veciach patriacich do spoločnej pôsobnosti federácie a republík, a to v časti zverenej ústavnými predpismi federácii.

Do tejto skupiny právomoci Federálneho zhromaždenia patria podľa článku 8 úst. zákona č. 143/1968 Zb.: plánovanie, financie, bankovníctvo, cenové veci, zahraničné hospodárske vzťahy, poľnohospodárstvo a výživa, emisná činnosť priemysel, doprava, pošty a telekomunikácie, rozvoj vedy a techniky, investičná činnosť, práca, mzdy a sociálna politika, sociálno-ekonomické informácie, právna úprava socialistického podnikania, hospodárska arbitráž, normalizácia, veci mier a váh, priemyslové právo a štátne skúšobníctvo, vnútorný poriadok a bezpečnosť štátu, veci tlače a iných informačných prostriedkov a kontrola.

V rámci spoločnej kompetencie úst. zákon v čl. 10–28 taxatívne určuje, čo patrí do pôsobnosti federácie a teda čo bude upravovať zákonmi Federálneho zhromaždenia. V ostatných veciach pôsobia potom orgány ČSR a SSR (čl. 8 odst. 2 úst. zákona).

Na základe čl. 38 odst. 1 a 2 zákon Federálneho zhromaždenia môže zveriť úpravu otázok patriacich do spoločnej pôsobnosti aj zákonodarstvu republík. Pokiaľ federálne zákonodárstvo neupraví v celom rozsahu tieto spoločné veci môžu ich upraviť národné rady (ČNR, SNR). Ustanovenia čl. 38 odst. 1 a 2 sa plne vzťahujú aj na veci uvedené v bode c) teda veci, ktoré zákonodárne upravuje FZ a ich výkon patrí plne orgánom republík.

3. Zákonodarná právomoc vo veciach, pri ktorých výkon – s výnimkami stanovenými úst. zákonmi – patrí v plnom rozsahu republikám (napr. zákon o rodine, občiansky zákonník, Občiansky súdny poriadok, Trestný zákon, Trestný poriadok, zákon o vysokých školách, zákon o zbraniach a streľive atď.). Taxatívne tieto zákony vymedzuje čl. 37 odst. 2 úst. zákona č. 143/1968 Zb.

4. Zákonodarná právomoc úpravy zásad v určitom odvetví spoločenského, politického a hospodárskeho života pokiaľ to vyžaduje jednota právneho poriadku. Na základe týchto zásad sa potom rozvíja zákonodarná právomoc národných rád. Na základe čl. 37 odst. 3 citovaného úst. zákona patrí sem zákonodarná úprava (napr. vo veciach starostlivosti o zdravie ľudu, bývanie,

tvorby životného prostredia, sústavy základných a stredných všeobecnovzdelávacích a odborných škôl, úpravy postavenia národností, autorského práva, pomerov cirkví a náboženských spoločností, vybavovania sťažností a podnetov pracujúcich atď.).

Z ústavného zákona vyplýva, že v uvedených veciach FZ realizuje zákonodarnú úpravu „pokiaľ to vyžaduje jednota právneho poriadku“. Využívanie tejto zákonodarnej kompetencie nie je pre Federálne zhromaždenie záväzné. Čl. 38 odst. 3 ustanovuje, že pokiaľ FZ nevykoná zásadnú zákonodarnú úpravu týchto vecí prislúcha celá úprava národným radám.

Rozsah zákonodarnej právomoci FZ je ako vyplýva z uvedeného značne široký. Patria do neho všetky spoločenské vzťahy, ktoré si vyžadujú jednotnú úpravu na celom území ČSSR. Zmyslom takéhoto rozsahu zákonodarnej právomoci FZ je predovšetkým to, aby československý právny poriadok bol v zásade jednotný. Jednotná právna úprava dôležitých spoločenských vzťahov upevňuje princíp socialistickej zákonnosti a zabezpečuje rovné postavenie a právnu istotu občanov.

Zákonodarnú právomoc realizuje FZ na základe ústavou, ústavných zákonov a zákona o rokovanom poriadku FZ stanoveného postupu tvorby a prijímania zákonov Federálneho zhromaždenia. V zákonodarnom procese vystupuje do popredia zastupiteľský charakter Federálneho zhromaždenia, pretože práve tu poslanci-zástupcovia ľudu navrhujú, prerokúvajú a schvaľujú zákony v mene ľudu a v jeho záujme.

Podľa čl. 45 odst. 1 úst. zákona zákonodarnú iniciatívu k zákonom Federálneho zhromaždenia t.j. ústavné právo podávať návrhy zákonov s tým, že príslušne ústavné orgány sú povinné ich prerokovať, majú poslanci Federálneho zhromaždenia, výbory oboch snemovní, prezident Československej socialistickej republiky, vláda ČSSR, Česká národná rada a Slovenská národná rada. V porovnaní s úpravami v niektorých socialistických štátoch (napr. sovietskou) možno konštatovať, že v Československej právnej úprave je okruh subjektov zákonodarnej iniciatívy formulovaný úzko, hoci vývojový trend jasne svedčí o zväčšovaní okruhu týchto subjektov. Bolo by preto vhodné uvažovať o zakotvení práva zákonodarnej iniciatívy, spoločenských organizácií, najvyššieho súdu, generálneho prokurátora a hľadám aj o práve zákonodarnej iniciatívy, pre nižšie zastupiteľské orgány (napr. KNV) ale vo vzťahu k národným radám (ČNR, SNR).

Po prerokovaní návrhu zákona vo výboroch snemovní, podrobnej procedúre ktorého stanovuje rokovací poriadok Federálneho zhromaždenia, dochádza k vyvrcholeniu zákonodarného procesu k rokovaniu o návrhoch zákonov na zasadnutiach snemovní, k hlasovaniu o schvaľovaní zákonov.

Snemovne Federálneho zhromaždenia o každom návrhu rozhodujú hlasovaním. Pred každým hlasovaním predseda snemovne dá zistiť počet prítomných poslancov, aby bolo dodržané predpísané kvórum na uznať snemovne (články 40-43 ústavného zákona).

Hlasovanie na schôdzkach snemovní je verejné alebo tajné. Obligatórne tajným hlasovaním sa uskutočňuje voľba prezidenta ČSSR, predsedu a podpredsedu Federálneho zhromaždenia, členov Predsedníctva Federálneho zhromaždenia, predsedu a podpredsedov snemovne, ďalších členov predsedníctva snemovne a predsedov výborov. Tajne sa hlasuje aj v ďalších prípadoch, ak to stanovuje zákon. V ostatných prípadoch sa hlasuje verejne. Československý právny poriadok pozná aj hlasovanie podľa mien, ktoré sa vykonáva hlasovacími lístkami, na ktorých sú uvedené mená poslancov. Na spoločných schôdzkach oboch snemovní hlasujú poslanci Snemovne ľudu oddelene od poslancov Snemovne národov.

Ústavný zákon o čsl. federácii pozná tri spôsoby uznášania sa Federálneho zhromaždenia:

1. Uznášanie sa nadpolovičnou (absolútnou) väčšinou z prítomných poslancov v každej snemovni pri nadpolovičnom kvóre. Tento spôsob uznášania je v súčasnosti bežný a najpoužívanejší. Iný spôsob uznášania sa použije len v prípadoch, kde to vyžaduje ústavný zákon o československej federácii (čl. 40 úst. zákona).

2. Uznášanie sa kvalifikovanou trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov Snemovne ľudu a trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov Snemovne národov zvolených v ČSR a trojpätinovou väčšinou všetkých poslancov Snemovne národov zvolených v SSR (čl. 41 ústavného zákona).

Tento spôsob sa používa pri schvaľovaní federálnej ústavy, ústavných zákonov Federálneho zhromaždenia a ich zmien pri voľbe prezidenta ČSSR a pri schvaľovaní uznesenia o vypovedaní vojny.

3. Uznášanie sa Federálneho zhromaždenia v prípadoch, kde platí zákaz majorizácie, tj. vylúčenie možnosti prehlasovania príslušníkov jedného národa druhým. V prípadoch zákazu majorizácie taxatívne vypočítaných v čl. 42 odst. 2. a 3 úst. zákona hlasujú v Snemovni národov oddelene poslanci zvolení v Českej socialistickej republike a poslanci zvolení v Slovenskej socialistickej republike. Uznesenie je prijaté, ak zaň hlasuje väčšina (jednoduchá nie kvalifikovaná) všetkých poslancov v oboch častiach Snemovne národov. Zákaz majorizácie platí i v predsedníctve FZ a to v tých prípadoch, kedy platí tiež pre Snemovňu národov. Zákaz majorizácie je zdôraznením princípu parity, ktorý znamená v ústavnej sústave ČSSR rovnaké zastúpenie českej i slovenskej štátnosti. V čistej forme je parita uskutočnená v Snemovni národov a objavuje sa aj v reprezentácii tejto snemovne v Predsedníctve FZ.

Zákon ktorý Federálne zhromaždenie schválilo musí byť pred vyhlásením podpísaný prezidentom republiky, predsedom FZ a predsedom vlády ČSSR. Na to, aby bol zákon Federálneho zhromaždenia platný, musí byť vyhlásený spôsobom, ktorý ustanovuje zákon Federálneho zhromaždenia. Zákon FZ vyhlasuje Predsedníctvo FZ do 14 dní po ich schválení (čl. 45 odst. 2 a 3 úst. zákona).

Kontrolná právomoc Federálneho zhromaždenia vyplýva z ústavného vzt'ahu zodpovednosti vlády ČSSR, jednotlivých ministrov a ostatných najvyšších orgánov Federálnemu zhromaždeniu. Táto právomoc sa prejavuje v tom, že Federálne zhromaždenie rokuje o programovom vyhlásení vlády, kontroluje činnosť vlády i jej členov, rokuje o dôvere vláde, kontroluje plnenie štátnych plánov rozvoja národného hospodárstva a štátneho rozpočtu.

Kontrolná činnosť FZ sa prejavuje v dotazovom a interpelačnom práve poslancov (jednotlivcov alebo skupín) voči vláde i voči jej jednotlivému členovi vo veciach ich pôsobnosti. Tomuto právu zodpovedá povinnosť interpelovaného na dotazy odpovedať alebo predložiť potrebné podklady a vysvetlenia (čl. 49 úst. zákona o československej federácii).

V konečnom dôsledku sa kontrolná právomoc FZ môže prejavovať v práve vysloviť vláde, resp. jej jednotlivému členovi nedôveru. V tom prípade má prezident povinnosť vládu alebo člena vlády odvolať (čl. 43 úst. zákona).

S kontrolnou právomocou Federálneho zhromaždenia súvisí právo (podľa čl. 36 odst. 4 ústavného zákona) zrušiť nariadenie alebo uznesenie vlády alebo všeobecne záväzný právny predpis federálneho ministerstva alebo iného federálneho ústredného orgánu štátnej správy, ak odporuje ústave alebo inému zákonu Federálneho zhromaždenia.

V zmysle úst. zákona č. 155/1969 Zb. sa kontrolná právomoc FZ vzťahuje aj na činnosť Najvyššieho súdu ČSSR a generálneho prokurátora, ktorí podávajú federálnemu zhromaždeniu správy o stave socialistickej zákonnosti.

Aj Výbor ľudovej kontroly ČSSR je zodpovedný Federálnemu zhromaždeniu a poskytuje mu potrebné podkladové materiály z vlastnej kontrolnej činnosti. Takáto úprava jej však podľa nášho názoru nedostatočná a perspektívne je možné uvažovať o ústavnom zakotvení povinnosti vrcholných orgánov ľudovej kontroly predkladať zákonodarným zborom (na úrovni federácie i republík) pravidelne správy o výsledkoch ich kontrolnej činnosti.

Dôležitou právomocou Federálneho zhromaždenia je kreačná právomoc, (tj. zriaďovanie a ustanovovanie najvyšších a ostatných orgánov). V rámci tejto právomoci Federálne zhromaždenie zriaďuje ústavným zákonom federálne ministerstvá a bežným zákonom iné ústredné orgány štátnej správy ČSSR (čl. 36 úst. zákona).

Volbou ustanovuje prezidenta ČSSR, Najvyšší súd ČSSR a sudcov z povolania vojenských súdov¹¹. Federálne zhromaždenie ďalej spolupôsobí pri ustanovení vlády (táto po svojom vymenovaní má ústavnú povinnosť predstúpiť pred FZ a požiadať o vyslovenie dôvery, čl. 69 úst. zákona), pri odvolávaní generálneho prokurátora ČSSR (môže prezidentovi navrhnúť, aby ho z funkcie odvolal).

¹¹ Podľa ústavného zákona č. 143/1968 Zb. Federálne zhromaždenie volí tiež členov Ústavného súdu, ktorý však nebol vytvorený.

Uplatňovaním kreačnej právomoci Federálne zhromaždenie rozhodujúcim spôsobom vplýva na štruktúru federálnych orgánov a inštitúcií, ktoré sú mu zároveň aj zodpovedné.

Federálne zhromaždenie významným spôsobom realizuje svoju právomoc aj v oblasti zahraničných vzťahov. Dáva súhlas (formou uznesenia) k ratifikácii medzinárodných zmlúv politických, hospodárskych, všeobecnej povahy i zmlúv, na vykonanie ktorých je potrebný zákon Federálneho zhromaždenia (čl. 36 úst. zákona o československej federácii). Federálne zhromaždenie má právo rokovať o zásadných otázkach zahraničnej politiky, uskutočňuje výmeny oficiálnych parlamentných delegácií, zúčastňuje sa činnosti v medziparlamentnej únii a pod.

Do tejto oblasti je nutné zaradiť právomoc FZ uznášať sa o vypovedaní vojny, ak je Československá socialistická republika napadnutá, alebo ak treba plniť medzinárodné zmluvné záväzky o spoločnej obrane proti napadnutiu (čl. 36 odst. 2 úst. zákona o čsl. federácii).

Federálne zhromaždenie realizuje svoju právomoc predovšetkým prostredníctvom základných organizačných foriem činnosti, ktorými sú zasadania FZ, schôdzky jeho snemovní, spoločné schôdzky, oboch snemovní a ako osobitný druh schôdzok ustnovujúce schôdzky novozvoleného FZ (ustanovenia o nich sú obsiahnuté v rokovacom poriadku FZ).

Zasadania sú dlhšie obdobia činnosti, v rámci ktorých FZ uskutočňuje všetku svoju právomoc. Zasadania zvoláva prezident ČSSR, ktorý ich tiež vyhlasuje za skončené. Ústavný zákon stanovuje, že FZ zasadá najmenej dvakrát do roka (jarné a jesenné). Výnimočne môže zasadnutie zvoliť Predsedníctvo FZ, ak tak neurobi prezident v ústvou stanovených termínoch (čl. 32 úst. zákona). V čl. 33 ústavný zákon zakotvuje podmienky pre zvolanie mimoriadneho zasadnutia Federálneho zhromaždenia.

V rámci zasadaní sa konajú jednotlivé schôdzky snemovní alebo spoločné schôdzky oboch snemovní. Schôdzky snemovní zvoláva predseda snemovne na základe uznesenia predsedníctva príslušnej snemovne. Spoločné schôdzky oboch snemovní sa podľa čl. 34 úst. zákona o československej federácii konajú, ak ide o voľbu prezidenta, o voľbu predsedu a podpredsedov Federálneho zhromaždenia a pri rokovaní o programovom vyhlásení vlády ČSSR, resp. aj v iných prípadoch, ak sa o tom uznesú snemovne.

V záujme plynulého zvládnutia úloh a del'by práce vytvára si Federálne zhromaždenie a jeho snemovne vlastné orgány. Orgánmi Federálneho zhromaždenia sú Predsedníctvo Federálneho zhromaždenia, predseda a podpredsedovia. Orgánmi jednotlivých snemovní sú predsedníctva snemovní, predsedovia, podpredsedovia, výbory snemovní, stále alebo dočasné komisie a overovatelia.

Najdôležitejším orgánom Federálneho zhromaždenia a zároveň samostatným ústavným orgánom je Predsedníctvo Federálneho zhromaždenia.

Predsedníctvo FZ má 40 členov. Z nich 20 členov volí Snemovňa ľudu a 20 Snemovňa národov (10 členov z poslancov zvolených v ČSR a 10 členov z poslancov zvolených v SSR). Členovia predsedníctva sú zodpovední snemovni Federálneho zhromaždenia, ktorá ich zvolila a tá ich môže kedykoľvek odvolať. Predsedníctvo zotrváva vo svojej funkcii aj po uplynutí volebného obdobia, dokiaľ si novozvolené Federálne zhromaždenie nezvolí svoje predsedníctvo (čl. 56 ústavného zákona o československej federácii).

Predsedníctvu prislúchajú právomoci pri riadení práce Federálneho zhromaždenia i ďalšie funkcie, ktoré vykonáva počas celého funkčného obdobia bez ohľadu na to, či Federálne zhromaždenie zasadá alebo nie. V rámci tejto právomoci vyhlasuje voľby do Federálneho zhromaždenia, vyhlasuje zákony FZ, koordinuje prácu snemovni a výborov a vykonáva aj ďalšie funkcie stanovené ústavou a rokovacím poriadkom.

V čase keď Federálne zhromaždenie nezasadá a v niektorých ďalších prípadoch vystupuje Predsedníctvo FZ ako samostatný ústavný orgán, ktorý s určitými obmedzeniami (stnovenými ústavou) preberá jeho právomoc. Vychádzajúc z čl. 58 úst. zákona neprislúcha mu nikdy voliť prezidenta ČSSR ani prijímať či meniť ústavné zákony. Predsedníctvo FZ nie je ďalej oprávnené uznávať sa na štátnom rozpočte federácie, vypovedať vojnu ani vyslovovať nedôveru vláde alebo jej členovi. Tieto právomoci však vykonáva v prípade, že Federálne zhromaždenie nezasadá pre mimoriadne príčiny (čl. 58 odst. 2 úst. zákon č. 143/1968 Zb.).

Predsedníctvo Federálneho zhromaždenia v tomto svojom politicko-mocenskom postavení môže robiť neodkladné opatrenia, na ktoré by bol potrebný zákon formou zákonných opatrení, ktoré majú právnu silu zákona. Uvedené opatrenia Predsedníctva musia byť však schválené na najbližšom zasadnutí Federálneho zhromaždenia, inak strácajú platnosť (čl. 58 odst. 3 a 4 citovaného úst. zákona).

B. Česká národní rada a Slovenská národní rada

Predstaviteľom národnej zvrchovanosti a svojbytnosti českého národa a najvyšším orgánom štátnej moci v Českej socialistickej republike je Česká národní rada.

Predstaviteľom národnej zvrchovanosti a svojbytnosti slovenského národa a najvyšším orgánom štátnej moci v Slovenskej socialistickej republike je slovenská národní rada¹².

¹² Článok 102 úst. zákona č. 143/1968 Zb. o československej federácii.

V zmysle citovaného ústavného zákona sú národné rady najvyššími zastupiteľskými zbormi v národných republikách a súčasne ich jedinými zákonodarnými orgánmi. Tvoria sa na základe všeobecných, rovných a priamych volieb s tajným hlasovaním. Obe národné rady sú jednokomorové. Česká národná rada má 200 poslancov, Slovenská národná rada má 150 poslancov. Rozdielny počet poslancov vyplýva z odlišného počtu obyvateľov v národných republikách a nemá žiadny vplyv na postavenie národných rád.

Základné úlohy, činnosť a metódy práce národných rád sú v mnohých smeroch obdobné s úlohami, činnosťou a metódami práce Federálneho zhromaždenia. V súlade s federálnym usporiadaním štátu premietajú sa do ústavného postavenia národných rád a ich právomoci niektoré odlišnosti, a to najmä v oblasti zákonodarnej právomoci a ustanovovania štátnych orgánov republík.

Podľa ústavného zákona o čs. federácii vykonávajú národné rady zákonodarnú právomoc na všetkých úsekoch hospodárskeho a sociálneho rozvoja, pokiaľ nepatria do pôsobnosti Federálneho zhromaždenia a ďalej v tých veciach, ktoré v hlavných zásadách upravujú zákona FZ a v ostatných otázkach národné rady¹³.

V tejto súvislosti považujeme za významnú účasť národných rád na tvorbe zákonov Federálneho zhromaždenia. Popri práve zákonodarnej iniciatívy k zákonom Federálneho zhromaždenia je to najmä ústavná prax spočívajúca v práve prerokovávať a podávať svoje stanoviská k návrhom zákonov FZ. Táto spoluúčasť národných rád vystupuje potom ako záruka, aby sa pri tvorbe zákona Federálneho zhromaždenia prihliadalo k záujmom národných republík.

Kontrolná právomoc národných rád vyplýva z ich postavenia ako najvyšších zastupiteľských orgánov štátnej moci v republikách (ČSR a SSR) a z politickej zodpovednosti všetkých orgánov, ktoré národné rady utvárajú. Z tohto hľadiska uplatňujú národné rady svoju kontrolnú právomoc voči vládam republík a ich jednotlivým členom a voči najvyššiemu súdu a generálnemu prokurátorovi republiky¹⁴. Kontrolnou činnosťou posudzujú národné rady plnenie zákonov, hlavných úloh hospodárskeho a sociálneho rozvoja v republikách a hodnotia účinnosť práce im zodpovedným orgánov.

Významnou súčasťou právomoci národných rád je právo utvárať si vlastné, ako aj iné orgány republík v zmysle ústavného zákona o československej federácii – k r e a č n á p r á v o m o c. V rámci uvedenej právomoci národné rady najmä zriaďujú zákonom ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy republík, volia predsedu a členov najvyšších súdov republík a sudcov

¹³ Čl. 8 odst. 2, čl. 9 a čl. 37 odst. 3 úst. zák. č. 143/1968 Zb., zákonodarná činnosť národných rád je podrobnejšie upravená v ich zákonoch o rokovacích poriadkoch.

¹⁴ Kontrolná právomoc národných rád sa uskutočňuje analogicky ako vo Federálnom zhromaždení (pozri vyššie uvedené).

z povolania všetkých republikových súdov a utvárajú vlády republík (čl. 107 úst. zákona).

Česká národná rada a Slovenská národná rada v rámci svojej zákonodarnej, iniciatívnej a kontrolnej činnosti spájajú svoju pracovnú aktivitu i aktivitu všetkých svojich orgánov s uplatňovaním politiky a programu Komunistickej strany Československa s cieľom ďalej upevňovať politickú tvorčiu jednotu ľudu v záujme rozvoja socialistickej spoločnosti. Takúto politickú orientáciu utvrdzuje i XVII. zjazd našej strany stanovením úlohy, aby náš právny poriadok účinnejšie chránil socialistické zriadenie, spoločenské vlastníctvo za zaručoval právne istoty občanov, aby zákonodarne zbory viac prispievali ku kontrole výkonných orgánov a k dodržiavaniu zákonov.

III. POSTAVENIE POSLANCOV NAJvyšších ZASTUPITEĽSKÝCH ORGÁNOV

Práva a povinnosti poslancov Federálneho zhromaždenia, Českej národnej rady a Slovenskej národnej rady upravuje Ústava ČSSR, ústavný zákon č. 143/1968 Zb. o československej federácii, rokovacie poriadky Federálneho zhromaždenia, Českej a Slovenskej národnej rady, ako aj príslušné zákony o voľbách do týchto zastupiteľských orgánov.

Vychádzajúc z týchto právnych predpisov môžeme konštatovať, že ústavné postavenie poslancov národných rád sa v podstate zhoduje s ústavným postavením poslancov Federálneho zhromaždenia. Zameráme sa preto na zhodnotenie ústavnoprávneho postavenia poslancov FZ.

Poslanecký mandát, tj. poverenie zastupovať občanov v zastupiteľskom zbore vzniká dňom zvolenia vo všeobecných alebo doplnovacích voľbách. Poslanec Federálneho zhromaždenia skladá na schôdzke svojej snemovne, na ktorej sa zúčastňuje po prvý raz ústavou predpísaný sľub (čl. 48 ústavného zákona o československej federácii). Tento sľub má konštitutívny charakter v tom zmysle, že odmietnutie sľubu alebo sľub s výhradou má za následok stratu mandátu.

Pre socialistické zastupiteľské zbory je charakteristické, že poslanci vykonávajú svoj mandát popri svojom občianskom povolaní, pokiaľ nie sú poverení vedúcimi funkciami v zastupiteľskom zbore. Poslanec teda zostáva v trvalom spojení s pracovným kolektívom, so svojimi voličmi a pod ich stálou kontrolou.

Poslanec Federálneho zhromaždenia má právo zákonodarnej iniciatívy, právo na slobodu prejavu vo FZ a v jeho orgánoch, právo voliť a byť volený do orgánov FZ a jeho snemovni, požadovať od orgánov FZ a snemovni informácie potrebné pre svoju činnosť. Vyznamným právom poslanca je právo klásť otázky vláde a jej členom, požadovať od nich a iných federálnych

orgánov podklady a informácie, interpelovať vládu a jej členov¹⁵. Na plnenie svojich úloh je poslanec oprávnený obracať sa so žiadosťou o oznámenie informácií na všetky štátne orgány a spoločenské organizácie.

Poslanec Federálneho zhromaždenia má právo poslaneckej imunity. Jeho stíhanie, trestné alebo kárne, ako aj vzatie do väzby, je neprípustné bez súhlasu príslušnej snemovne FZ. Ak snemovňa súhlas odoprie, je stíhanie navždy vylúčené. Ak bol poslanec zadržaný pri trestnom čine, musí byť ihneď prepustený, pokiaľ Predsedníctvo Federálneho zhromaždenia nedalo na zadržanie súhlas (čl. 50 a 52 úst. zákona o československej federácii).

Za výroky, ktoré poslanec urobil pri výkone funkcie v niektorej snemovni alebo v orgánoch snemovní, podlieha poslanec len disciplinárnej právomoci svojej snemovne (čl. 51 citovaného ústavného zákona).

Poslanci majú nárok na pracovné voľno na výkon svojej funkcie, nárok na náhradu mzdy, na náhradu výdavkov súvisiacich s výkonom ich funkcie a na bezplatné používanie prostriedkov hromadnej dopravy.

Prvoradou povinnosťou poslanca FZ je, aby vykonával svoj mandát v súlade s ústavným sľubom. Poslanec je povinný aktívne a iniciatívne sa zúčastňovať na všetkých rokovaniach, najmä na schôdzach snemovní a ich výborov, ktorých je členom. Celý rad povinností má poslanec vo volebnom obvode. Je povinný byť v stálom styku so svojimi voličmi, skladať im účty zo svojej činnosti, podávať správy o činnosti Federálneho zhromaždenia. Ďalej je poslanec povinný objasňovať a presadzovať politiku Národného frontu, vysvetľovať voličom zmysel a zásady nových zákonov. Tiež je potrebné, aby poslanec spolupracoval s národnými výbormi a so spoločenskými organizáciami vo svojom volebnom obvode. Skúsenosti získané v styku so svojimi voličmi má poslanec využívať vo svojej práci v orgánoch Federálneho zhromaždenia. Vychádzajúc zo súčasného zakotvenia i z praktickej realizácie práv a povinností poslancov Federálneho zhromaždenia i ostatných zastupiteľských zborov sa nám javí potreba (najlepšie cestou novelizácie rokovacích poriadkov) doplniť zákonnú úpravu práv a povinností poslancov a zdokonaľiť podmienky pre ich efektívnu činnosť. Pokiaľ ide o rozšírenie povinností poslancov zákonodarných orgánov, bolo by vhodné zákonom stanoviť ich povinnosť, pravidelne (najmenej raz za rok) skladať voličom účty zo svojej činnosti. Poslanec by tiež mal mať zákonom stanovenú povinnosť tlmočiť a prejednávať v príslušných orgánoch vrcholného zastupiteľského zboru pripomienky, sťažnosti a návrhy voličov, ktoré boli vznesené na verejných schôdzkach občanov a neboli na nich objasnené.

Práva a povinnosti poslancov, ktoré sme demonštratívne uviedli sú bezprostredne navzájom späté a vyplývajú z postavenia poslancov ako členov

¹⁵ V záujme účinného rozvíjania kontrolnej funkcie zastupiteľských zborov je potrebné uvažovať o zákonom rozšírení interpelačného práva poslancov všetkých stupňov zastupiteľských orgánov.

zastupiteľského orgánu a reprezentantov suverenity ľudu, ktorí sú ľuďom volení, ľuďom kontrolovaní, ľuďom zodpovední a ľuďom odvolateľní.

Uniwersytet Pavla Jozefa Šafárika
w Koszycach

Ludmila Somorová

THE SUPREME REPRESENTATIVE ORGANS OF CSSR

In the first part of the paper the author points to the crucial importance of the system of representative bodies as instruments of dictatorship of the proletariat and the basic form of realisation of sovereignty of nations. In view of the above, the legal powers of the representative organs in the Czechoslovak Federation have been particularly emphasized.

In the essential part of the paper the author stresses the character of the state authority of the supreme representative organs: the Federal Assembly, the Czech National Council and the Slovak National Council. Basing upon competent legal norms the author specifies the legal powers, organization and influence of those organs on other state organs.

The final part of the paper deals with the legal status of deputies to the supreme representative organs, which is presented by means of an analysis of the rights and duties of a deputy to the Federal Assembly.